

NAWOORD

Het symposium over de regionale omroep dat in september 1976 in Amsterdam plaatsvond, heeft een aantal onthullende opmerkingen over het Nederlandse cultuur- en mediabeleid opgeleverd. Verscheidene daarvan kan men terugvinden in de in dit nummer afgedrukte redes van Hemels en Kuypers.

De hoofdthema's van het symposium zijn eveneens in deze bijdragen gegeven: "Wat is de plaats van de regionale omroep in het mediaveld?" en "Wat is de betekenis van het huidige decentralisatie- en regionaliseringsbeleid voor de regionale omroep in Nederland?" Behalve deze hoofdthema's zijn in het symposium nog aan de orde geweest: "De kabelomroep en de regionale omroep in Nederland" door dr. Peter Hofstede en "Regionale omroep, onderwijs, vorming en permanente educatie" door drs. Henk Jurgens. In de belangwekkende bijdrage van Hofstede komt de toon van kritiek en pessimisme ten aanzien van het Nederlandse mediabeleid nog sterker door dan in de bijdragen van Hemels en Kuypers.

Deze dolende en geleerde ridder van de nieuwe media heeft zelfs afstand genomen van de hem aanvankelijk hoopgevende "zes kabel-experimenten" met de constatering dat het door de overheid institutionaliseren van dergelijke niet-professionele kleinschalige experimenten en het vervolgens beëindigen van deze experimenten, een manipulatie zijn om maatschappelijke veranderingen aan de basis van de samenleving tegen te gaan.

Deze constatering zal wat de beëindiging van de experimenten betreft ook ongetwijfeld opgaan voor de nu experimenterende regionale omroepen. Deze zijn hun experimenten begonnen in de gerechtvaardigde hoop dat deze de belevingsvorming met betrekking tot regionale omroep die door minister Klompé nog, op gang was gebracht, zouden ondersteunen.

De opvatting van de minister dat de zendmachtigingen zonder meer zouden worden gecontinueerd als de instellingen in de regio hun eigen middelen zouden vinden, geeft deze ondersteuning niet. Betaling van regionale omroepen door de lagere overheden, waar het in de praktijk op neer zal komen, betekent een onaanvaardbare afhankelijkheid voor het medium. Niet betalen betekent uiteraard het einde. Zelfs de Raad voor de Gemeentefinanciën, principieel voorstander van de plannen van de minister, schrijft in zijn advies inzake het Wetsontwerp tot wijziging van de Omroepwet: "Een zuiver plaatselijke prioriteitsstelling met betrekking tot lokale omroep (bedoeld is regionale omroep ex. art. 47 Omroepwet, GJK) zal waarschijnlijk in zeer sterke mate belemmerend werken op het tot stand komen van nieuwe lokale omroepen en op de ontwikkeling van bestaande instellingen".¹⁾

Duidelijk wordt daarmee dat deze experimenten in het mediabeleid de sluitsteen zullen zijn van een ontwikkeling die verband houdt met de democratiseringsbeweging van het einde van de jaren zestig. Opvallend daarbij is inderdaad dat de regionale omroep gemengd wordt tussen twee beleidstromen met duidelijk restauratieve tendensen. De eerste: "het herstellen van het omroepbestel in zijn oude verhoudingen", de tweede: "het decentralisatiebeleid", dat als vernieuwend en democratiserend wordt geëfficeerd, maar dat in feite niets anders is dan het herstellen van het 20ste-eeuwse Nederland, in zijn 19e-eeuwse Thorbeckiaanse verhoudingen. Het op deze wijze eren van de grote staatsman, doet hem tekort. Een andere vrucht van het 19de-eeuwse liberalisme: de vrijheid van meningsuiting wordt door deze 20ste-eeuwse restauratie, in ieder geval in de regio, bedreigd. En zeker in deze eeuw met al haar technische mogelijkheden zou duidelijk moeten zijn dat democratie meer te maken heeft met een open, noch door de commercie noch door de overheid belemmerde, communicatie dan met het voor vier jaar aanwijzen van lokale bestuurders. Verblind als zij zijn door de glimmende feestverpakking "spreiding van macht, kennis en inkomen" zal de konklusie van Hofstede voor de ontwerpers voor het mediabeleid duister blijven. "We worden een afgezakt landje, niet slechts overzee, want dat waren wij godzijdank al, maar dat we het nu ook in de Europese communicatiestromen worden is wat teveel van het goede." 2)

Wat het door Europa verpauperd geachte Groot-Brittannië van het mediabeleid terecht brengt kunnen wij lezen in het eindrapport van het zogeheten Annan-committee.

Deze commissie is in 1974 ingesteld om de toekomst van de Britse omroep te schetsen. Als twee belangrijke randvoorwaarden noemt de commissie verscheidenheid ("The vitality of broadcasting lies in diversity") en de redactionele onafhankelijkheid ("To keep the editorial independence of broadcasting organisations free from the control of political pressure groups and vested interests"). 3)

De commissie beveelt voor "local broadcastings" de instelling van een "local broadcasting service" aan, die als taak heeft de zendfrequenties zo te verdelen dat de meeste Britten hun lokale radio-programma kunnen ontvangen. Verder zal deze organisatie belast moeten worden met de supervisie van onafhankelijke lokale instellingen van commercieel of maatschappelijk karakter, die de programma's verzorgen. De financiering zal voornamelijk door middel van reclame-inkomsten gegarandeerd moeten worden. Een strikt onderscheid tussen reclame en programmering zal daarbij gegarandeerd moeten worden. De ondernemingen zullen niet aan de exploitatie mogen deelnemen.

Dit beleidsvoorstel moet voor Nederland, waar de bereidheid om het gehele land van regionale omroep te voorzien gering is en het mediabeleid reclame-inkomsten voor de regionale omroep uitsluit, wel provocerend zijn.

Hoewel de regionale omroepen geen voorstanders zijn van regionale etherreklame is het zuur te moeten bedenken dat de nauwelijks informerende huis-aan-huis-bladen inmiddels een reclamebudget van 400.000.000 gulden hebben opgebouwd⁴⁾ en de landelijke bedekking met regionale omroep ca. 50.000.000 gulden per jaar zal vergen. In het mediabeleid van deze regering is de ondernemingsgewijze productie van de gedrukte media kennelijk aanzienlijk belangrijker dan de vrijheid van maatschappelijk representatieve instellingen om informatie en communicatie aan hun regio te bieden.

Noten:

1) *Nederlandse Staatscourant*, 19 april 1977.

2) Symposium Regionale Omroep, Verslag rede Hofstede blz. 8.

3) *Report of the Committee on the future of broadcasting*, blz. 471: "Conclusion and Summary".

4) *Adformatie*, 23 december 1976.

Gegevens over de auteurs:

Dr. J. M. H. J. Hemels is wetenschappelijk hoofdmedewerker voor massacomunicatie aan het Psychologisch Laboratorium van de Katholieke Universiteit te Nijmegen.

M. Barton is algemeen directeur voor lokale omroep van de BBC te Londen.

Mr. P. Kuypers is directeur van het Provinciaal Opbouworgaan Noord Brabant te Tilburg.

Drs. G. J. Kemme is algemeen adviseur van de STAD te Amsterdam en sekretaris van de ROOS (Regionale Omroep Overleg en Samenwerking).